

Ant. v. Gieseler. Ant. v.

Ant. v. 59.1.

79.
C O M M E N T A T I O

AD

PSALM. II, 7.

QVA

DEFENDENDAM
DISSERTATIONEM THEOLOGICAM
INAUGVRALEM

INDICIT

I V S T V S F R I D E R I C V S F R O R I E P

SANCTAE THEOLOGIAE DOCTOR *m-*

A. D. IV. FEBRVAR. MDCCLXXIII.

E R F V R T I

LITERIS NONNII, ACAD. TYP.

COMMENTATIO

AD

THESEM U. S.

QVA

DEFENDENDAM

DISSERTATIONEM THEOLOGICAM

IN AUCTORITATE

INDICIS

FRIDERICI FRIDERICI

DOCTORIS THEOLOGICI

A. D. MDCCLXXIII.

FRIDERICI

LITTERIS NONNI, ACAD. THE.

I.

Quod mihi ante quindecim menses demandatum fuit in hac academia Theologiam Augustanae Confessionis docendi munus, hoc jamdudum a me postulabat, vt Serenissimi ac Clementissimi Electoris EMERICI IOSEPHI indulgentiam eadem, qua ex more fieri solet ratione summis extollerem laudibus, hoc est, vt prolusione quadam obeundam, quae mihi tradita esset, prouinciam, aut eandem aliqua ex parte jamjam administratam indicarem, vt in tuendo munere omnem fidem ac diligentiam promitterem, vt pro salute Patris Patriae gratae mentis vota Deo nuncuparem. Sed, quo minus haec facerem, variis sum impeditus negotiis ac causis, quibus nominandis facile superfedere possum. Cum vero haud ita pridem iusserit optimus Princeps, vt in primum Collegii Professorum Theologiae Augustanae Confessionis locum me conferrem, atque in hac academia linguas et literaturam orientales profiterer; cum nobis contigerit esse tam felicibus, vt illustrissimum reuerendissimumque DAHLBERGIVM, qui ipse in omni literarum genere versatissimus ac singulari humanitate & comitate praeditus est, Proprincipem, Protectorem, Maecenatem colere queamus; cumque mihi constitutum sit, nouam, quam scripsi, rationem coniungendi theologiam dogmaticam cum theologia morali de cathedra publice defendere, non possum, quin consuetudini paream ac programma, breue licet, scribam.

II.

In quo quidem placet, pauca de psalmi secundi comitate septimo praefari. Digna enim sunt verba: אספּרה אל חק יהוה אמר אלי בני אלה אני היום ילדתיך quae rursus

4

considerentur, praesertim quum quae in usu esse solet eorum interpretatio in dubium reuocari possit. Vt vero nouam eandemque doctrinae puriori oppositam explicationem in medium proferam, tantum abest, ut potius talem commendem, quae a viris doctissimis iamdum est probata, aeternamque filii Dei generationem luculenter demonstrat. Attamen negare nolo, quasdam a me adduci obseruationes criticas, philologicas, exegeticas, quae in aliis de hoc loco commentariis & dissertationibus desiderentur. Scilicet, quantum ego iudicare possum, quatuor imprimis sunt commemorandae dicti nostri interpretationes. Prima eorum est, qui aeternam filii Dei generationem immediate ex illo probant; secunda eorum, qui resurrectionem Jesu Christi a mortuis intelligunt; tertia nouam vitam regalem, seu instauratum Dauidis imperium spectat; quarta denique ad declaratam filii Dei generationem respicit. Quarum quidem expositionum priores tres mihi displicent, quarta arridet. Nec enim mihi persuadere possum, $\tau\tilde{\omega}$ היום inesse significationem aeternitatis, licet ii, qui primae addicti sunt sententiae, ut Pfeifferus, (opp. philol. pag. 292. 293.) Geierus, (in commentario ad Psalmos, p. m. 24.) Hackspan, (nott. philologico-theol. II, 10.) venerandus Cramer, (in der poetischen Uebersetzung der Psalmen, III, 179.) alii a me dissentiant; nec cogito, argumentum Psalmi clare satis perspicui, si vox לירוחק de actu ipso, non de illius declaratione, intelligatur. Quod attinet ad secundam & tertiam expositionem, utramque defendunt Arminiani, ut de Socinianis, de Iudaeis, deque aliis nihil dicam. Limborchius enim in commentario ad Acta Apostolorum (XIII, 33. pag. m. 126-128.)

128.) ita: resuscitatio Christi ex morte, inquit, seu reproductio in vitam, est generatio quaedam, qua Deus Pater ipsum e terrae gremio quasi denuo genuit, eique vitam de nouo dedit. Grotius in annotatis ad vetus testamentum (P. I. p. 440. edit. Paris. 1644. fol.) nostrum locum interpretaturus sic loquitur: "optime veritas: o fili mi! hodie (id est, hoc tempore) ego te genui: nouam vitam, regalem scilicet, tibi contuli. יהוה Hebraeis saepe nihil aliud, quam nota vocatiui. Apparet Genes. XLIX, 8. Reges dicuntur filii Dei & qui inter eos excellent, primogeniti. Psal. LXXXIX, 27." Sed vtraque explicatio leuioribus nititur rationibus, in quibus refutandis non est, quod tempus operamque collochemus. Igitur ad quartam progrediamur interpretationem ac videamus, quanti viri eam amplectantur, quaeque ad commendandam eam faciant.

III.

Quis est, qui neget, Mosem Amyraldum, Theodorum de Blanc, Vriemoetium, C. B. Michaelis, Hermannum Venemam viros esse, quibus nec doctrinae, nec iudicii, nec veritatis amoris laus sit deneganda? At hi ipsi viri locum nostrum declaratiue interpretati sunt. Amyraldus, a quo paraphrasis in psalmos Dauidis scripta est, pag. II. editionis secundae Jesum Christum ita differentem in medium producit: Quapropter Pater meus coelestis, respiciens ad resurrectionis meae diem, mihi discrete dixit, (perinde est enim ac si edita e coelo voce id aperte pronuntiaffet) Tu es filius meus, pro eo te agnosco, hodie genui te, cum quis esses, testatus sum aperte, & in conspectu totius orbis propalam manifestaui. Theodoro

doro de Blanc praeclarum librum debemus, qui diuisus in duas partes & decem sectiones, editusque Hamburgi annis seculi nostri duodeuigesimo & vndeuigesimo sic inscribitur: Principes contre les Sociniens, ou l'on defend les premiers fondemens de la religion chretienne par l'écriture sainte & par la raison. Sectionis quintae caput vigesimum sextum (P. I. p. 549-580.) totum in eo versatur, vt locus noster illustretur ac collatus cum effato Sancti Pauli (Act. XIII, 33.) significationem declaratiuam exhibeat. Vriemoet, cuius adnotationes philologico-theologicae ad dicta classica theologiae dogmaticae veteris testamenti selecta tribus apparuerunt tomis, eandem de sermone Dei Patris fouet sententiam: (I. 199-205.) Interpretatur ילירתיך, non: genui te, sed genitum declarauit te, & addit: nunquam magis publice declarauit Deus Pater, Messiam esse vere genitum aeternum & naturalem filium suum, quam tunc, quum regem eum constituit, vniuersali & diuino dominio. C. B. Michaelis edidit commentatiunculam de Jesu Flio Dei per resurrectionem ex mortuis demonstrato ex Psalmo II, 7. scriptam in feriis Paschalibus A. 1704; in qua ita: (plag. B.) fatius fuerit, inquit, illud ילירתיך genui te, non tam de generationis actu, (qui tamen supponitur, quin & quam maxime simul innuitur) quam de illius manifestatione ac declaratione intelligere, Venema, cui commentarium in Psalms Davidis debemus, qui sex constat tomis, nostrum locum eodem modo explanat, quo Vriemoet eum exposuit: scilicet declaratiue eum intelligendum esse ac de statu exaltationis Christi explicandum arbitratur. Videmus ergo, adductos interpretes in eo, quod caput rei est, consentire, dissentire

vero

vero alterum ab altero, si quaeratur, num vaticinium ad tempus resurrectionis Christi solum spectet, an potius ad totum exaltationis statum. Ad me quod attinet, illud sub quadam conditione affirmo, ac sententiam meam vberius expono.

IV.

Priusquam vero comma ipsum verto, versum expono, expositum demonstro, necesse est, vt obseruationes quasdam criticas adducam. Et earum quidem binae desumptae sunt e codicibus scriptis Erfurtenfibus, quorum secundus vocem אספרה magno Aleph scriptam exhibet, tertius loco אל ostendit אל cum Tsere. Vtraque lectio in bibliis Halensibus J. H. Michaelis omittitur, quamuis materiem cogitandi praebeat. In numerandis illis codicibus scriptis sequor (sequuntur & alii) dissertationem philologico-criticam de codicibus MSS. biblico-hebraicis maxime Erfurtenfibus, quam praeside dicto Michaelis placido eruditorum examini subiecit Abrahamus Kall, a. d. III. Julii MDCCVI. In hac dissertatione quinque codices Erfurtenfes docte & accurate describuntur; sed qui in eadem quintum tenet locum (§. 8. p. 7.) hodie in Bibliotheca plurimum reuerendi Ministerii euangelici desideratur. Nimirum anno hujus seculi vigesimo septimo, vt ex illustri viro SCHORCHIO accepi, (qui ipse comite beato Fratzschoero tum Pastore Thomano, postea Coburgensium Superintendentente generali eum obtulit) hic, de quo loquor, codex quintus immortalis Electori Moguntino Lothario Francisco humillime dono datus est. Vbi vero hodie seruetur, ignoro. Quod ad primam illam obseruationem attinet, literam א vocis אספרה majoris est formae

mae literis reliquis ejusdemque, qualem' initiales vnius-
 cujusque Psalms induere solent. Nec superflua haec
 videatur obseruatio. Etenim si veteres interpretes con-
 sulimus: Vulgatum, *τὸς ἐβδόμηκοιτα*, Syrum, (qui vocem
 nostram in tertia persona *ἰσχυρὸς* legit aut potius ver-
 tit) Arabem, hi versum septimum cum sexto conjun-
 ctum esse volunt. Num magnum Aleph forsan huc re-
 spicit? num, quod nos cum multis aliis credimus, novam
 commate septimo' introduci differentem personam nem-
 pe Messiam innuere vult? Sed & hoc obseruatione dig-
 num est, quod tertius codex legat *ἰσ* cum *ἰσ*ere, non cum
 Saegol. Equidem haud ignoro, Hackspanium jamdudum
 (l. c. pag. 6.) contra Genebrardum annotasse: nomen con-
 structum, vel in regimine, quod vocant, positum praec-
 edere, non sequi alterum, cum quo constructur; nec
 me fugit, quid dixerint Michaelis ac Kallius in Disserta-
 tione laudata; (S. 13. p. 16.) scilicet tertius, inquit, co-
 dex Saegol & Chateph Saegol saepissime contrahit in
*ἰσ*ere sine consensu caeterorum MSS. & impressorum. —
 Vocales in (omnibus codicibus) nostris saepe inter se
 confunduntur (r) cum (-) (·) cum (·) &c. & contra.
 Cujus permutationis exempla cum alibi, tum in Genealogiis
 maxime, vbi nomina propria recensentur, plurima occur-
 runt." Et mea quidem sententia, cui & Chaldaeus inter-
 pres *כחפ ירשן* vertens fauet, haec est, vt puncta vo-
 calia, quae in codicibus impressis deprehenduntur, quia
 sensum facilem praebent, sint seruandae. Attamen Aquila,
 cujus omnino ratio est habenda, vt de Theodotione
 deque aliis taceam, sic interpretatur: *ἀναγγελλον ἰσχυρὸς*
ἀκριβοσμον. Ceterum si quis ex me quaereret, cur fere
 omnes

omnes versiones antiquae ab usitata lectione discedant? responderem: aut significationem vocis קח earum auctores non intellexerunt, aut דו יהוה bis legerunt, aut vtrumque in eos cadit. Si bis vocem יהוה legerunt, aut claris verbis eam interpretati sunt, vt LXX & Arabs, aut subintelligi pronomine tertiae personae, ut Vulgatus, (praecceptum ejus) vel primae, vt Syrus, voluerunt. Sed de his rebus satis.

V. *dicam, quod verum est: Jehova dixit mihi, tu es filius meus, ego hodie declaravi, te a me genitum esse.* Non desunt, qui in dubium reuocent, psalmum secundum de Christo agere; sed major est numerus eorum, qui aliter sentiunt. Et fateor, me his accedere nec intelligere, qui fieri possit, vt quis carmine ipso perlustrato ac consideratis, quae in libris noui testamenti ex eo adducuntur, testimoniis neget, de Messia illud loqui. Pfeifferus & Cramerus, vt alios omittam, locis supra citatis luculenter demonstrant, hunc psalmum esse e genere propheticorum, nec ad vllum alium spectare, nisi ad Iesum Christum. Sed & hoc dignum est animaduersione, quod carmen nostrum dramaticis sit annumerandum, de quibus egit Robertus Lowth in praelectione tricesima de sacra poesi Hebraeorum, p. 583. 589. editionis Göttingensis prioris. Nam commatibus primo & secundo loquitur poëta, tertio principes seditionis, quarto & quinto poëta, sexto Deus, septimo, octauo, nono Messias, decimo, vndecimo, duodecimo rursus poëta. Itaque Messias sic orationem adgreditur: *אספרה אל-חך dicam, quod verum est.* Interpretes

pretes tam de particula **ל** quam de voce **פ** certant. Ad illam quod attinet, nisi aliam fouerem sententiam, iis maxime assentirer, qui **ל** poni credunt pro **פ** nota accusatiui, vt Ies. XXXVIII, 19. & alibi; non probarem Vriemoetii cogitationem, qui statuit, (l. c. pag. 201.) **ל** idem hic esse, quod alias adfine **ל** de. Quid vero impedit, quo minus **ל** hic & saepius alibi significationem articuli Arabum demonstratiui **ال** vindicemus? Ad vocem **פ** quod spectat, verum ejus sensum, vt mihi quidem videtur, nemo loci nostri interpretum accurate expressit. Omnes enim, si Venenam quodammodo excipias, veritatis significatio fugit, quae **פ** **פ** inest, mireque facit ad sensum commatis optime explicandum. Apud Arabes **حَقٌّ** est veritas. Cujus significationis innumera in Corona occurrunt exempla, v. c. Sur. II, 26. **كَيْفَ يَأْمُرُونَ** **مِنْ** **الْحَقِّ** **أَنَّهُ** **رَبُّكَ** sciunt, quod hoc sit veritas a Domino suo. **אֲתָהּ** exponitur a me: tu es; credo enim, ad hoc pronomem quadare illam observationem: pronomen personalia nonnunquam poni pro verbis substantiuis. **הַיּוֹם** respicit ad tempus resurrectionis Christi, vt paulo post videbimus. Reliquum est, vt ostendam in verbum **יִלְדְתִיךָ** conuenire significationem eam, quam illi attribui, nempe interpretandum illud esse: declarauit te a me genitum. Igitur binos canones, quos Glassius descripsit, (Philologiae sacrae, lib. 3. tract. 3. can. XV. p. 781. can. XVII. p. 794. edit. Lips. 1743.) Vriemoet laudauit, C. B. Michaelis omisit, commendo, quorum alter ita inscribitur: verba, quae fieri, esse, vel agere quid significant, quandoque non tam essentiam vel actum, quam ejusdem notificationem, qualiscunque illa sit, & praenun-
cia-

ciationem denotant; alter vero sic: verba, quae fieri, esse, vel agere significant, quandoque pro rei cognitione ponuntur. Nam, vt quaedam proferam exempla, Levit. XIII, 3. וטמא אחר non est: impurabit illum, sed, impurum eum declarabit; 2 Sam. XV, 4. ויזרקויו non est: & iustificarem illum; sed iustum declararem eum; Iac. II, 21. *עמוסא* non est: iustificatus est, sed declaratus & compertus est, quod fuerit iustificatus. Nostrium locum in iis, quae a Glassio adducuntur, desiderari, non nego. Sed considerandum est, hunc scriptorem (l. c. pag. 945.) eorum sequi sententiam, qui *היום* meram aeternitatem notare putant, quamvis melior interpretatio eum non fugerit, vt pagina 384. docet; considerandum est, oportere nos in eo omne collocare studium, vt ipsi exempla colligamus, quae ad canones illustrandos & confirmandos faciant.

VI.

Multae sunt rationes, quae nobis persuadent, hanc, quam modo proposuimus, loci nostri explicationem primas facile tenere. Etenim voces omnes, si loqui ita liceat, liquide fluunt, omnibus inest proprius suus significatus: *בני* non interpretamur regem, *היום* non aeternitatem, *ילרתיך* non excitare e mortuis, aut instaurare regem, aut simpliciter declarare. Deinde nostra expositio optime in totum sermonis contextum quadrat: nam argumentum Psalmi qui meditatur nec praedicti regitur, concedet, illum describere personam illustrem, majorem omnibus principibus, dominum totius orbis terrarum, Dei filium, in quo omnes fiduciam ponere oporteat, fatebitur, de nullo alio nisi de Messia sermonem esse, ac perspiciet vox *ילרתיך* si declaratiue exponatur, tum demum intelli-

gi quid velit exprobratio sub initium psalmi & exhortatio versus finem. Tertio loca quaedam noui testamenti, praesertim Act. XIII, 32. 33. & Rom. I, 4. nostram interpretationem confirmant. Ex his enim lucide patet partim psalmum nostrum ad tempus resurrectionis Christi spectare, partim ex eadem cognosci, Jesum esse vere filium Dei. Denique & hoc versionem nostram commendat, quod ea generationem filii Dei aeternam extra omne dubium ponat. Nam cum is, qui genus esse a patre declaratur, dicitur filius Dei, cum adorare eum ac fiduciam in eo ponere reges oportet, cum summa potestas ac perfectiones diuinae, vt ex aliis scripturarum locis patet, ei tribuuntur, quid est, quod dubitemus, (quamuis non perspicimus) filium ab aeterno genitum esse a Patre.

VII.

Sed tempus est, vt ad id veniam, cuius causa haec, quae hactenus scripsi praefatus sum. Quamquam enim probare possem, in commate nostro non adesse tautologiam aut si mauius parallelismum membrorum, quanquam facile esset demonstratu, virumque mea sententia assumta euanescere & multa loca noui foederis docere, resurrectionem Christi Judaeis persuasisse, eum, cum diceret, se & Patrem vnam, se filium Dei esse, vera dixisse, vt alia taceam, tamen orationis filum est abrumpendum. Scilicet gratias quam maximas habeo serenissimo Electori qui dignum me iudicauit, cui tot clementiae suae daret documenta, laetor sapientia et humanitate, quibus illustrissimus Propriniceps omnes sibi deuincit, & opto, vt vtrique sit felicissimus, vt ego semper ea agam, quae in virum bonum, doctorem honestum, theologum mansuetum cadunt. Sed & defendendam disputationem meam inauguralem indico, quam vt perfectam pronuntium tantum abest, vt potius lubens fatear, nonnullos ei inesse naenos. Factum est, nescio quomodo vt §. XXXIV. ommitteretur Francisci Turretini Institutio theologiae elementicae (Genevae, 1688. 1689. 4. 3. voll.) quam sitis laudare nequeo. Partes Respondentis in se suscepit Vir iuuenis elegans Joannes Fridericus Liebetau Erfurtenfis, cuius ingenium, doctrinam, diligentiam iure laudare possum. Ea, qua decet, obseruantia rogo, vt quot quot nobis saneant castitino actui adesse veliat. Dabam Erfurta. d. III. Febr. MDCCCLXXIII.

Fd 3984

ULB Halle 3
002 164 590

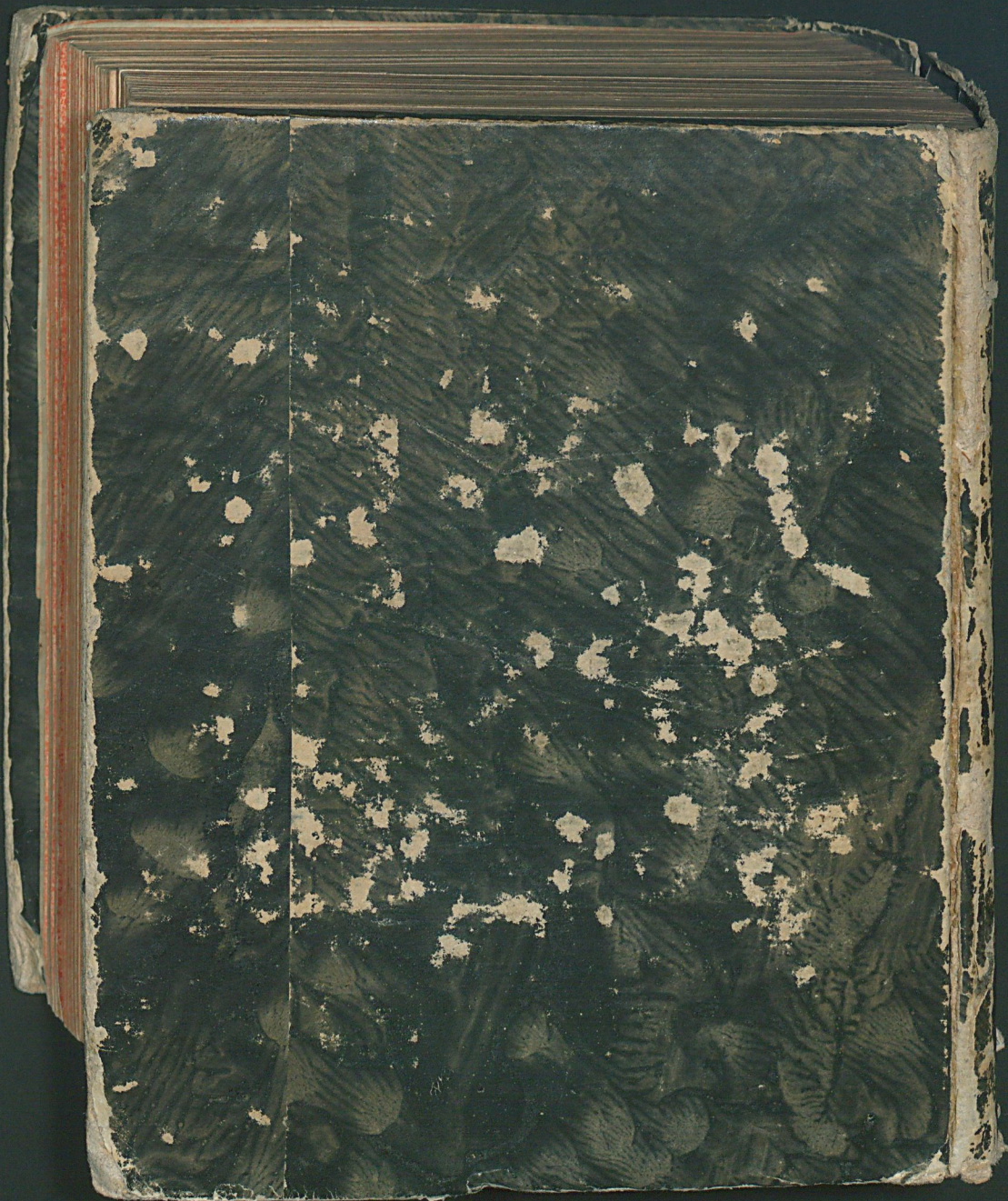

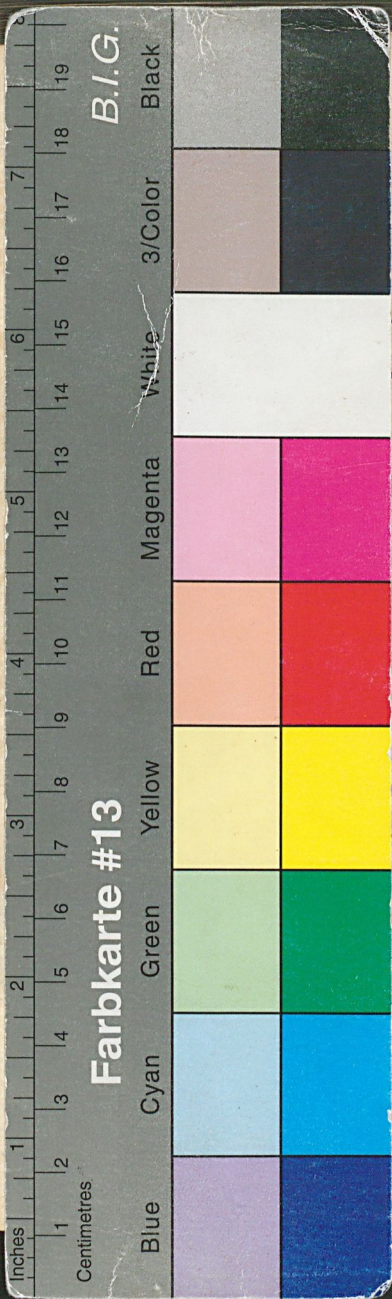
TA-OL

V317

MW

79.
ENTATIO

AD

LM, II, 7.

QVA

ENDENDAM

NEM THEOLOGICAM

VGVRLEM

INDICIT

IDERICVS FRORIEP

THEOLOGIAE DOCTOR *m-*

EBERVAR. MDCCLXXIII.

RFVRTI

NONNII, ACAD. TYP.

